

Opleidingen van het Aartsbisdom Utrecht

Inhoud

Voorwoord	4
De vier pilaren van de priesteropleiding	5
Utrecht: een katholieke stad!	9
Keistraat 9: een statig huis	10
Theologie studeren aan de universiteit	12
Missionaire parochie heeft de toekomst	14
Video over drie 'Utrechtse' priesters	17
Diakens stellen dienstbaarheid centraal	18
De naamgever: Alphons Ariëns (1860-1928)	20
Goed geschoolde vrijwilligers onmisbaar	24
Vrienden van het Ariënsinstituut	27
Gebed om roepingen	28

Colofon

© Utrecht 2024

Dit is een eenmalig magazine van het Ariënsinstituut, het opleidingscentrum van het Aartsbisdom Utrecht. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming worden overgenomen.

Druk

Drukkerij Gregorius, Utrecht

Redactie

Roland Enthoven (eindredactie)
Patrick Kuipers (rector)
Caroline Wenting (vormgeving)
Dienst Communicatie Aartsbisdom Utrecht

Meer informatie

www.ariensinstituut.nl

Bestellen losse nummers (€ 5 incl. verzendkosten)

www.aartsbisdom.nl/webwinkel
tel.: 030 2361570

De naamgever: Alpho

Alphonse Marie Auguste Joseph Ariëns werd geboren op 26 april 1860 te Utrecht. Zijn vader was advocaat en zijn moeder telg uit een vooraanstaande zakenfamilie. Het gezin bestond uit tien kinderen. Alphons was de vijfde. Voor een groot deel bracht hij zijn jeugdjaren door op Rolduc, een rooms-katholieke kostschool in Kerkrade voor jongens uit gegoede families. Daar vormde zich bij hem het idee om priester te worden.

De jonge Ariëns kon goed leren, maar was vanwege zijn verlegenheid en nervositeit niet echt populair. Na het behalen van het gymnasiumdiploma studeerde hij filosofie, ook op Rolduc, en vervolgens theologie aan het grootseminarie Rijsenburg in Driebergen. Daar werd hij eveneens gepest; vanwege zijn grote wijduitstaande oren noemden medeseminaristen hem Oriëns. Door zijn voorbeeldige studieresultaten en zijn vriendelijkheid won hij echter aan gezag.

Ariëns werd in 1882 priester gewijd. Van zijn familie kreeg hij een kostbare miskelk, die hij overigens jaren later verkocht om van de opbrengst arbeiders te kunnen helpen. Drie jaar later promoveerde hij in Rome tot doctor in de theologie. Tijdens zijn studietijd in Italië werd zijn sociaal engagement aangewakkerd. Daar zag hij waar het kapitalisme in zijn ergste vorm toe kan leiden: kinderarbeid, mensonterende werkomstandigheden en bittere armoede in de volkswijken. In Turijn bezocht hij Don Bosco, de later heilig verklaarde oprichter van de congregatie van Salesianen van Don Bosco. Deze ontmoeting inspireerde hem enorm bij zijn latere pastorale werk onder de arbeiders en hun gezinnen.

Enschede was de stad waar Ariëns in 1886 ging werken als kapelaan van de Sint-Jacobusparochie. De kerk stond in een volkswijk; Enschede had er als textielstad vele. Het proletariaat was omvangrijk en de bovenlaag klein. Aangegrepen door sociale wantoestanden als uitbuiting, extreme armoede, vrouwenmishandeling en alcoholisme ging Ariëns consequent aan de kant van de arbeiders staan. Zijn opstelling was voor een geestelijke in die tijd bijzonder; de baanbrekende encycliciek *Rerum Novarum* (1891) van Leo XIII waarin de paus opkwam voor

ns Ariëns (1860-1928)

de rechten van arbeiders, moest immers nog geschreven worden.

Het ontslag van een jonge wever in een fabriek was de aanleiding voor Ariëns' eerste publieke optreden in een arbeidsconflict. Op de fabriek waren stakingen uitgebroken en Ariëns trad op als bemiddelaar. Zijn naam was gevestigd, maar hij lag ook meteen onder vuur. Een deel van de katholieke geestelijkheid vond dat Ariëns' activiteiten weinig priesterlijk waren, socialisten beschouwden hem als een stakingsbreker en als verrader van de arbeidersklasse en de werkgevers zagen hem als revolutionair die het op hun bezittingen had gemunt. Ariëns trok zich van de kritiek niet veel aan en werkte continu om het lot van de arbeiders te verbeteren en spoorde hen aan zich te organiseren. Een eigen vakorganisatie was volgens hem nodig om de arbeiders tegen zowel de socialisten als de werkgevers te kunnen beschermen. Dat werd de R.K. Twentsche Fabrieksarbeidersbond.

Het motto van Ariëns was: 'Alles voor de arbeiders, alles door de arbeiders'. Daarom wilde hij van de bond geen voorzitter worden, maar geestelijk adviseur. Het was de eerste katholieke vakbond van het land en Ariëns richtte het weekblad *De Katholieke Werkman* op, een middel om bekendheid te geven aan de bond en om nieuwe leden te werven en zo te behoeden voor het socialisme, want deze ideologie werd door Ariëns net zo verworpen als door de kerkelijke autoriteiten van die tijd. Later wist Ariëns de katholieke vakbond te integreren in de interconfessionele katoenbewerdersbond Unitas. Dat deed hij omdat werkgevers katholieke en protestantse arbeiders tegen elkaar uit probeerden te spelen. Maar de aartsbisschop van Utrecht, zijn superieur, was niet enthousiast over deze nieuwe bond, die hij voor katholieken dan ook verbood. Een nederlaag voor Ariëns die hij slikte omdat hij uiteindelijk niet ongehoorzaam wilde zijn aan zijn bisschop.

Ariëns was een gedreven organisator, maar met geld omgaan kon hij niet. Om veertig ontslagen arbeiders weer aan een baan te helpen, richtte hij de coöperatieve weverij 'De eendracht' op.

Ariëns' miskelk, zoals deze tegenwoordig bewaard wordt in de H. Hartkerk te Maarssen

Dat werd een mislukking want Ariëns was geen manager. Zelfs zijn miskelk moest hij verkopen om zijn schulden te kunnen voldoen. Meer succes had hij met het terugdringen van het alcoholisme. Naar Engels voorbeeld richtte hij een organisatie voor drankbestrijding op, die later de federatieve organisatie Sobrietas zou worden. Zeventien jaar zou de priester in Enschede blijven totdat de aartsbisschop hem in 1901 benoemde tot pastoor in het boerendorp Steenderen in de Achterhoek, niet echt een promotie voor een Romeinse doctor. In 1908 werd Ariëns overgeplaatst naar Maarssen, waar hij tot 1926 pastoor bleef. In 1919 kreeg Ariëns hoge kerkelijke erkenning voor zijn werk toen paus Benedictus XV hem benoemde tot diens geheim kamerheer. Dat leverde Ariëns de titel monseigneur op.

In Maarssen vierde Ariëns zijn veertigjarig priesterfeest; de miskelk die hij in Enschede had moeten verkopen, kreeg hij als cadeau van de parochie weer terug. Zijn laatste jaren sleet hij in het moederhuis van de zusters van Sint Joseph in Amersfoort waar hij in 1928 overleed. Omdat hij tijdens zijn studietijd in Assisi lid geworden was van de Derde Orde van Sint Franciscus, werd zijn dode lichaam gehuld in een franciscaner pij. Ariëns werd begraven op het katholieke kerkhof in Maarssen. Op zijn grafsteen staat slechts: Ariëns Priester. Zijn kelk wordt in de Heilig Hartkerk van Maarssen bewaard.

Het Aartsbisdom Utrecht heeft een prijs naar hem vernoemd, deze Ariëns Prijs voor Diaconie wordt elke drie jaar uitgereikt aan een diaconale activiteit uit het aartsbisdom. Ook bijvert het Aartsbisdom Utrecht zich voor de heiligverklaring van Alphons Ariëns. Al in 1958 startte de toenmalige aartsbisschop Alfrink het zaligverklaringproces. Vanwege veranderde procedures vroeg de Romeinse Congregatie voor de Heiligverklaringen om een nieuw onderzoek.

In oktober 2023 werd een verloren gewaand schilderij van mgr. Alphons Ariëns teruggevonden. Dit werk van schilder Jan Brugge was een maand later voor het eerst weer te zien in de jaarlijkse Ariëns-gedachtenisviering in Enschede. Inmiddels is het werk gerestaureerd.

Op 9 mei 2005 installeerde kardinaal Simonis een diocesaan tribunaal dat moet vaststellen of rondom de persoon van Ariëns een bepaalde verering is ontstaan en of hij 'door het volk' als een heilige wordt beschouwd en ervaren. In 2017 verscheen de Italiaanse vertaling van de biografie over Alphons Ariëns. Auteur Henri ten Have, secretaris Jan Hinke van het

Ariëns Comité en vertaler Ronald Valk boden het aan kardinaal Eijk aan. Ten Have bood het boek ook aan paus Franciscus aan. De vertaling kan fungeren als onderdeel van de processtukken van Ariëns'

zaligverklaringsproces en zorgen voor grotere bekendheid in Italië. In de Italiaanse versie is ook een gebed om de voorspraak van Ariëns opgenomen. Een eventueel wonder op zijn voorspraak kan doorgegeven worden aan het Ariëns Comité. Dat zou één van de belangrijkste stappen zijn in het proces. Maar ook als dat wonder nog uitblijft, is voortzetting van het proces belangrijk. Zonder wonder wordt Ariëns waarschijnlijk niet zaligverklaard, maar kan hij wel erkend worden als 'Eerbiedwaardige Dienaar Gods': de hoogste erkenning van de Kerk voor iemands deugdzaamheid op basis van onderzoek naar zijn levensverhaal.

Toen in 1979 het convict werd opgericht als eigen priesteropleiding van het Aartsbisdom Utrecht kreeg het de naam van Alphonse Ariens. Deze keuze werd als volgt gemotiveerd: "Als priester was hij een waarachtig man Gods, die leefde vanuit gebed en liturgie. Van harte wist hij zich verbonden met de Kerk; ook in conflicten bleef hij trouw. In zijn priesterlijk werk toonde hij een groot gevoel voor het onrecht in de samenleving. Dat maakte hem tot een pionier in de arbeidersbeweging. Zijn leven lang was hij betrokken bij allerlei nieuwe initiatieven, om het geloofsleven van de Kerk te verdiepen en bij de tijd te brengen. Deze Dienaar Gods zien we graag als inspirerend voorbeeld voor toekomstige

priesters. Daarom is aan de priesteropleiding van ons bisdom zijn naam gegeven: het ARIËNSKONVIKT."

Na de sluiting van het convict is Ariens' naam behouden: het Ariënsinstituut draagt hem met trots en overtuiging. Elk jaar wordt eind augustus in Maarssen (parochie St. Jan de Doper) op het kerkhof Beeresteijn de Ariënsherdenking gehouden. Na een korte gebedsviering bij het graf van Ariens is er aansluitend een Eucharistieviering in de nabijgelegen H. Hartkerk. Voor de priesterstudenten van het Ariënsinstituut vormt deze herdenking traditiegetrouw de opening van het nieuwe studie- en vormingsjaar.